

дає і при цьому усвідомлює, що тим самим незаконно уникає настання для себе негативних наслідків, які б настали за відмови дати його, то такі дії за своїми ознаками не утворюють вимагання хабара.

Відповідно до ч. 2 ст. 400²² КПК, якщо Верховний Суд України установить, що судові рішення у справі, яка переглядається з підстави, передбаченої п. 1 ч. 1 ст. 400¹² цього Кодексу, він скасовує його повністю або частково і приймає нове судові рішення, яке має містити висновок про неправильне застосування норми кримінального закону щодо суспільно небезпечного діяння та обґрунтування помилковості висновків суду касаційної інстанції з цього питання.

Оскільки у цій кримінальній справі Верховний Суд України встановив помилковість висновків суду касаційної інстанції, однак процесуально позбавлений можливості постановити нове судові рішення, то за відсутності іншого

законодавчо визначеного способу забезпечення виконання завдань кримінального судочинства (ст. 2 КПК) змушений застосувати найприйнятніший спосіб захисту порушеного права через відновлення касаційного перегляду, під час якого мали усунути зазначене неправильне застосування норми закону про кримінальну відповідальність.

Доводи заявника про пом'якшення покарання можуть бути розглянуті під час нового касаційного розгляду справи.

З урахуванням зазначеного, керуючись статтями 400²⁰, 400²¹, 400²³ КПК, Судова палата у кримінальних справах Верховного Суду України постановила рішення про скасування ухвали колегії суддів Судової палати у кримінальних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 20 березня 2012 р. щодо Ж. і направлення справи на новий касаційний розгляд.

РІШЕННЯ У ЦИВІЛЬНИХ СПРАВАХ

Суб'єктивне право на земельну ділянку виникає та реалізується на підставах і в порядку, визначених Конституцією України, ЗК України та іншими законами України, що регулюють земельні відносини.

Відповідно до ч. 1 ст. 3 ЦПК України кожна особа має право в порядку, встановленому цим Кодексом, звернутися до суду за захистом своїх порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів.

Оскільки садівницьке товариство здійснює свою діяльність на земельній ділянці, вилученій відповідно до вимог ЗК Української РСР 1970 р. за рішенням виконавчого комітету обласної Ради народних депутатів з користування колгоспів, радгоспів та інших землекористувачів і наданій підприємствам та організаціям для розміщення колективних садів, відповідно воно набуло право користування цією земельною ділянкою, і з огляду на положення ст. 3 ЦПК України у нього виникло право на захист порушених прав та інтересів щодо зазначеної земельної ділянки

ПОСТАНОВА

Судової палати у цивільних справах

Верховного Суду України від 6 червня 2012 р.

(в и т я г)

У травні 2005 р. садівницьке товариство «Енергетик» (далі — СТ «Енергетик») звернулося до суду з позовом до Р.І., Р.К., П., К. про визнання недійсними приватизації земельних ділянок, державних актів на право власності на земельні ділянки та договорів купівлі-продажу земельних ділянок і витребування земельної ділянки.

Позивач зазначив, що здійснює свою діяльність на земельній ділянці площею 40,3 га, яка

розташована біля с. Старі Безрадичі Обухівського району Київської області.

Пославшись на те, що під час оформлення права власності на зазначену земельну ділянку йому стало відомо, що рішенням Старобезрадицької сільської ради Обухівського району Київської області (далі — сільрада) від 19 травня 2004 р. без його згоди частину цієї земельної ділянки було передано у власність Р.І., Р.К., П. для ведення садів-

ництва, а пізніше відчужено К., у процесі розгляду справи доповнивши й уточнивши позовні вимоги, просило визнати недійсними приватизацію спірних земельних ділянок, державні акти на право власності на земельні ділянки та договори купівлі-продажу земельних ділянок.

Обухівський районний суд Київської області рішенням від 24 травня 2011 р., залишеним без змін ухвалою Апеляційного суду Київської області від 9 серпня 2011 р. та ухвалою колегії суддів судової палати у цивільних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 20 жовтня 2011 р., у задоволенні позовних вимог СТ «Енергетик» відмовив.

У заяві про перегляд рішення суду касаційної інстанції СТ «Енергетик» просило скасувати зазначену ухвалу Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ та направити справу на новий розгляд до суду касаційної інстанції, пославшись на неоднакове застосування судами касаційної інстанції статей 116, 125 ЗК, що потягло ухвалення різних за змістом судових рішень у подібних правовідносинах.

На обґрунтування заяви СТ «Енергетик» надало ухвалу колегії суддів Верховного Суду України від 19 січня 2011 р. та ухвалу колегії суддів Вищого адміністративного суду України від 18 березня 2009 р., в яких, на думку заявника, по-іншому застосовано зазначені правові норми.

Колегія суддів судової палати у цивільних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ ухвалою від 19 березня 2012 р. цивільну справу за позовом СТ «Енергетик» до Р.І., Р.К., П., К., треті особи — Обухівський районний відділ земельних ресурсів, акціонерно-кредитний банк «Золоті ворота», сільрада, акціонерна енергопостачальна компанія «Київенерго», про визнання недійсними приватизації земельних ділянок, державних актів на право власності на земельні ділянки та договорів купівлі-продажу земельних ділянок і витребування земельної ділянки допущено до провадження Верховного Суду України в порядку гл. 3 розд. V ЦПК.

Заслухавши суддю-доповідача, перевіrivши за матеріалами справи наведені в заяві СТ «Енергетик» доводи, Судова палата у цивільних справах Верховного Суду України дійшла висновку про те, що заява підлягає задоволенню з таких підстав.

Відповідно до п. 1 ч. 1 ст. 355 ЦПК заява про перегляд судових рішень у цивільних справах

може бути подана з підстав неоднакового застосування судом (судами) касаційної інстанції одних і тих самих норм матеріального права, що потягло ухвалення різних за змістом судових рішень у подібних правовідносинах.

Суди встановили, що рішенням виконавчого комітету Київської обласної Ради народних депутатів від 10 травня 1988 р. № 110 було вилучено земельні ділянки з користування колгоспів, радгоспів та інших землекористувачів і надано їх підприємствам, установам та організаціям, зокрема п/с А-1897 і виробничому енергетичному об'єднанню «Київенерго» (далі — ВЕО «Київенерго»), для розміщення колективних садів.

У 1992 р. п/с А-1897 та ВЕО «Київенерго» отримали державні акти на право користування землею площею 6 та 34,3 га відповідно для колективного садівництва.

Рішенням виконавчого комітету Обухівської районної Ради народних депутатів від 16 квітня 1991 р. зареєстровано статут СТ «Енергетик».

Згідно з протоколом, укладеним між ВЕО «Київенерго» і п/с А-1897 20 листопада 1991 р., вирішено створити об'єднаний колективний сад із передачею СТ «Енергетик» зазначених земельних ділянок загальною площею 40,3 га в безстрокове користування для подальшого розподілу між працівниками цих підприємств і ветеранами.

11 листопада 1994 р. рішенням сільради було надано дозвіл членам СТ «Енергетик» на приватизацію земельних ділянок.

Обухівська районна державна адміністрація Київської області розпорядженням від 25 травня 2003 р. надала дозвіл СТ «Енергетик» на розроблення технічної документації із землеустрою щодо складання державного акта на право приватної власності на землю за рахунок земель загального користування цього товариства.

Рішенням сільради від 19 травня 2004 р. земельні ділянки площею 0,12, 0,12 та 0,02 га, які розташовані на території СТ «Енергетик», передано у власність Р.І., Р.К. та П. відповідно для ведення садівництва. Це рішення було скасовано рішенням сільради від 22 серпня 2005 р.

22 вересня 2004 р. на підставі рішення сільради від 19 травня 2004 р. зазначені особи одержали державні акти на право власності на земельні ділянки загальною площею 0,26 га, які 12 квітня 2005 р. придбала К. за договорами купівлі-продажу, у зв'язку із чим державні акти було анульовано та видано К. державний акт на право власності на спірну земельну ділянку площею 0,26 га.

Відмовляючи в задоволенні позовних вимог СТ «Енергетик» про визнання недійсними приватизації земельних ділянок, державних актів на право власності на земельні ділянки та договорів купівлі-продажу земельних ділянок і витребування земельної ділянки, суд першої інстанції, з висновками якого погодились апеляційний і касаційний суди, дійшов висновку про те, що в позовача не виникло право на захист порушених прав у розумінні ст. 3 ЦПК, оскільки він не набув права користування спірною земельною ділянкою відповідно до вимог статей 116, 125 ЗК.

Однак із цим висновком судів погодитися не можна з таких підстав.

Відповідно до ч. 1 ст. 3 ЦПК кожна особа має право в порядку, встановленому цим Кодексом, звернутися до суду за захистом своїх порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів.

Суб'єктивне право на земельну ділянку виникає та реалізується на підставах і в порядку, визначених Конституцією, ЗК та іншими законами України, що регулюють земельні відносини.

Згідно із ч. 4 ст. 13 Конституції держава забезпечує захист прав усіх суб'єктів права власності і господарювання, їх рівність перед законом. Основний Закон України гарантує кожному право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю відповідно до закону (ст. 41).

Чинний ЗК є одним із таких законів, норми якого встановлюють підстави набуття права на землю шляхом передачі земельних ділянок у власність або надання їх у користування (ч. 2 ст. 116). Однак громадяни і юридичні особи не можуть втрачати раніше наданого їм права користування земельною ділянкою.

ЗК 1970 р., який був чинним на час прийняття рішення виконавчим комітетом Київської обласної Ради народних депутатів про вилучення спірної земельної ділянки з користування колгоспів, радгоспів та інших землекористувачів і надання її п/с А-1897 та ВЕО «Київенерго» для розміщення колективних садів, встановлював безстрокове і тимчасове користування землею (ст. 15). Землекористувачами визначалися: колгоспи, радгоспи, інші сільськогосподарські державні, кооперативні, громадські підприємства, організації і установи; промислові, транспортні, інші несільськогосподарські державні, кооперативні, громадські підприємства, організації та установи; громадяни СРСР (ст. 13).

Згідно зі ст. 16 ЗК 1970 р. надання земельної ділянки, що є в користуванні, іншому землекористувачеві провадиться тільки після вилучення

даної ділянки в порядку, передбаченому статтями 37—41 цього Кодексу.

Відповідно до ст. 51 ЗК 1970 р. підприємствам, організаціям і установам можуть надаватися земельні ділянки для колективного садівництва та городництва в порядку і на умовах, встановлюваних законодавством Союзу РСР і Української РСР.

За змістом ст. 135 цього Кодексу земельні ділянки для колективного садівництва надаються підприємствам, організаціям, установам із земель державного запасу і земель державного лісового фонду, не вкритих лісом або зайнятих малоцінними лісовими насадженнями, в межах зелених і приміських зон міст та інших населених пунктів з урахуванням перспективного розширення території населених пунктів, а також за межами цих зон або за межами населених пунктів, що не мають приміських і зелених зон. У разі відсутності зазначених земель для колективного садівництва можуть надаватися, як виняток, черезсмужні, дрібноконтурні ділянки, непридатні землі, що не можуть бути використані в громадському господарстві колгоспів, радгоспів та інших сільськогосподарських підприємств.

Надання земель для колективного садівництва провадиться Радою Міністрів Української РСР, виконавчими комітетами обласних, районних (міських) Рад народних депутатів у межах їх компетенції.

Статтею 136 ЗК 1970 р. передбачено, що земельні ділянки, зайняті колективними садами, знаходяться в користуванні садівницьких товариств, що організуються при підприємствах, організаціях, установах, яким у встановленому порядку надано ці земельні ділянки.

Садівницькі товариства використовують ці ділянки відповідно до цілей, визначених їх статутом, зареєстрованим виконавчим комітетом районної (міської) Ради народних депутатів, на території якої знаходиться садівницьке товариство.

ЗК 1990 р. (зі змінами та доповненнями, внесеними Законом від 13 березня 1992 р. № 2196-ХІІ) закріпив право колективної і приватної власності громадян на землю, зокрема право кооперативів громадян Української РСР на отримання земельних ділянок для ведення колективного садівництва.

Отже, підставою для виникнення права на земельну ділянку є відповідний юридичний факт. У чинному ЗК серед підстав набуття права на землю громадянами та юридичними особами немає оформлення чи переоформлення прав на земельні ділянки.

У справі, яка переглядається, установивши, що СТ «Енергетик» користується спірною зе-

мельною ділянкою на підставі відповідного рішення ВЕО «Київенерго» і п/с А-1897 про створення садівницького товариства, суди дійшли помилкового висновку про те, що в СТ «Енергетик» не виникло право на захист порушених прав та інтересів щодо цієї земельної ділянки на підставі ст. 3 ЦПК.

Суд касаційної інстанції, погодившись із таким висновком судів попередніх інстанцій щодо відсутності права в СТ «Енергетик» — землекористувача на звернення до суду за захистом своїх порушених прав, не врахував зазначеної вимоги закону та не застосував до спірних правовідносин норми ЗК 1970 р., які були чинними на час вилучення й надання спірної земельної ділянки садівницькому товариству.

Саме таку правову позицію висловила колегія суддів Верховного Суду України як суду касаційної інстанції в ухвалі від 19 січня 2011 р., яку СТ «Енергетик» надало на підтвердження неоднакового застосування судами касаційної інстанції одних і тих самих норм матеріального права в подібних правовідносинах.

Отже, суди касаційної інстанції неоднаково застосували одну і ту саму норму матеріального права, що потягло ухвалення різних за змістом судових рішень у подібних правовідносинах, і відповідно до п. 1 ч. 1 ст. 355 ЦПК є підставою для скасування ухвали колегії суддів судової

палати у цивільних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 20 жовтня 2011 р. та направлення справи на новий розгляд до суду касаційної інстанції.

Що стосується наданої СТ «Енергетик» ухвали колегії суддів Вищого адміністративного суду України від 18 березня 2009 р., то вона не є прикладом неоднакового застосування судами касаційної інстанції одних і тих самих норм матеріального права, що потягло ухвалення різних за змістом судових рішень у подібних правовідносинах, оскільки ця ухвала постановлена у справі за спором, що виник між Р.І., Р.К., П. та сільрадою (третя особа — СТ «Енергетик») щодо правомірності скасування рішення сільради про виділення та передачу земельних ділянок у приватну власність, на підставі яких було видано державні акти на право власності на земельні ділянки, законність яких оспорювало СТ «Енергетик».

Керуючись п. 1 ст. 355, п. 1 ч. 1 ст. 360³, ч. 1 ст. 360⁴ ЦПК, Судова палата у цивільних справах Верховного Суду України заяву СТ «Енергетик» задовольнила: ухвалу колегії суддів судової палати у цивільних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 20 жовтня 2011 р. скасувала, справу направила на новий розгляд до суду касаційної інстанції.

До відома авторів

До розгляду у «Віснику Верховного Суду України» приймаються оригінали авторських статей/матеріалів обсягом не більше одного авторського аркуша (40 тис. знаків) українською мовою у друкованому та електронному вигляді (формат текстового файла .rtf або .doc, кегль шрифту 14 pt, інтервал між рядками 1.5). Рукописні оригінали не приймаються.

Оригінал має бути обов'язково підписаний автором (усіма співавторами). До нього додаються фото авторів (розмір 10×15 см), віддруковане на фотопапері без тиснення або записане на електронному носії (формат відповідного файла .jpg, розподільна здатність зображення 300 dpi), а також короткі анкетні дані: прізвище, ім'я та по батькові, місце роботи, посада, вчений ступінь, адреса (із зазначенням поштового індексу та адміністративного району, в тому числі у місті), контактні телефони, факс, адреса електронної пошти, ідентифікаційний номер, письмовий дозвіл видавництву на обробку та зберігання персональних даних. Ілюстрації (фотографії) до тексту також мають супроводжуватися відповідними підписами.

Відповідно до вимог ВАК наукові статті повинні мати такі необхідні елементи: постанов-

ка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями; аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких пропонується розв'язання цієї проблеми і на які спирається автор, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується означена стаття; формулювання цілей статті (постановка завдання); виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів; висновки з проведеного дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі.

До тексту статті долучається анотація (у середньому — 500 друкованих знаків) українською мовою, а також рішення кафедри вузу чи відділу наукової установи про рекомендацію статті до опублікування.

Якщо статтю або окремі її фрагменти (цитати, епіграф тощо) перекладено українською мовою з російської, англійської або іншої іноземної мови, необхідно подати ксерокопію оригіналу.

Автори мають дотримуватися таких вимог до оформлення посилань на літературні джерела: зазначати прізвища авторів, укладачів, відповідальних редакторів та ін., видавництво, рік і місце видання, загальну кількість сторінок або номер сторінки, з якої взято цитату. Бібліогра-

фічний опис іноземних джерел потрібно подавати мовою оригіналу, долучаючи до статті ксерокопії титульних сторінок цих видань. Нумерація виносков має бути єдиною для всієї статті (а не для кожної сторінки окремо), наводити їх слід на відповідних сторінках, а не в кінці статті.

При посиланні на нормативно-правовий акт необхідно зазначити його повну назву, дату прийняття, номер (для відомчих — коли і ким затверджено), коли й за яким номером зареєстровано в Міністерстві юстиції України, а також офіційне джерело опублікування первісного тексту та змін і доповнень.

Автори не повинні передавати ці ж матеріали іншим виданням до вирішення питання про їх опублікування у «Віснику Верховного Суду України». Редакція може не поділяти думку авторів статей. Відповідальність за достовірність інформації, що міститься в опублікованих матеріалах, точність посилань на нормативні акти й інші джерела несуть автори.

Рукописи повертаються лише в разі, коли буде визнано доцільним їх доопрацювання. Редакція має право редагувати, скорочувати надіслані матеріали та змінювати їхні назви з подальшим погодженням із автором.